

Підходи до визначення рівня наукових видань в українських, російських і польських інформаційних системах

Харківська державна академія дизайну і мистецтв (м. Харків)

Постановка наукової проблеми. Майже одночасна перебудова соціально-економічних устроїв країн колишнього СРСР та соціалістичного табору надала однакові стартові можливості щодо розвитку інформаційних систем, які концентрують електронні версії наукових джерел. Кожна країна за приклад приймала найбільш притаманні до національних умов підходи щодо розвитку інформаційних систем і, залежно від економічного стану, розробила свої підходи з визначення рівня діяльності наукових видань. Разом із тим міжнародна наукова спільнота вже давно прийняла методику визначення рівня діяльності наукових видань та авторів публікацій.

Підходи до визначення рівня діяльності українських наукових видань викладені в постановах і рекомендаціях органів управління наукою та освітою та інших пропозиціях [1; 5; 6; 8; 10]. Важливим аспектом при цьому є технологія концентрації наукових видань в інформаційних електронних системах. Про це свідчить досвід діяльності провідних журналів, які входять до таких відомих баз даних, як EBSCO (<http://www.ebsco.com>), ELSEVIER (<http://elsevier.com>) та інші. У вітчизняних дослідженнях із проблем створення інформаційних електронних ресурсів достатньо повно представлено всю технологію від організації [1; 3] до наповнення, підтримки [11], обслуговування [2; 7] і перспектив розвитку [4]. Практична складова частина діяльності наукових видань, які затверджено ВАК України, представлена на окремих сайтах [17; 20–23; 29]. До цього слід додати сайт Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (НБУВ), на якому сконцентровані електронні ресурси різних галузей знань [<http://www.nbuv.gov.ua>].

Усі без винятку інформаційні електронні системи через концентрацію значної кількості наукових публікацій мають можливість надати адекватну оцінку публікаціям учених – авторів статей і, відповідно, журналам та збірникам наукових праць. Разом із тим на сьогодні існують і розбіжності в підходах визначення рівня журналів у інформаційних системах, і тенденції щодо поступового їх зближення до єдиних критеріїв оцінки діяльності науковців та видань. У цьому аспекті є певний сенс розглянути підходи, які застосовують інформаційні електронні системи України, Росії й Польщі. Це надасть можливість їх порівняння, а також визначення подальших напрямів розвитку українських наукових видань.

Робота виконана відповідно до практичних завдань підвищення якості статей у наукових виданнях.

Мета роботи – подати аналіз інформаційних електронних систем, що сконцентрували значні обсяги наукових журналів і збірників та які надають їм оцінку за певними критеріями; визначити найбільш прийнятні підходи, які можна застосувати для визначення рівня українських наукових видань.

Такими інформаційними електронними системами визначено три джерела:

1) Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського (НБУВ), яка представляє наукові видання, що входять до списку ВАК України (близько 800 видань, <http://www.nbuv.gov.ua>);

2) Російська електронна бібліотека, яка представляє наукові видання, що входять до списку ВАК Росії (понад 25 000 видань, <http://elibrary.ru>);

3) Міністерство науки і вищої школи Польщі, що формує та оприлюднює на своєму сайті список провідних журналів світу (понад 10 000 видань, <http://www.nauka.gov.pl>).

Усі зазначені системи надають оцінку рівню представлених у них журналів та орієнтуються на визнаний міжнародною спільнотою підхід, що вже давно застосовує інститут наукової інформації (ІНІ) США. Важливе значення в оцінках рівня журналів набуває прозорість інформації про критерії визначення й діяльності видань.

Українська інформаційна система. НБУВ на своєму сайті, відповідно до спільної постанови ВАК України та Національної академії наук (від 07.07.2008 р., № 436/311), подає електронні повно-

текстові версії журналів і збірників наукових праць. Крім того, система надає оцінку рівня кожному виданню в базі. Оцінка надається за 10-ма показниками через так званий "Індекс інтегрованості періодичного видання в систему наукових комунікацій". Як підкреслює НБУВ, індекс характеризує не науковий рівень журналу, а ступінь його визнання, поширення й можливість одержати інформацію про опубліковані в цьому журналі статті. Періодичне видання з індексом 4 й більше можна вважати інтегрованим у систему наукових комунікацій; якщо ж цей індекс менше 3, то публікації у виданні можуть залишитися непоміченими (табл. 1).

Ще сім наукових видань із фізичного виховання й спорту взагалі не представлені в системі. Отже, українська інформаційна система є першою спробою подання інформації про діяльність наукових видань за рейтинговими показниками. І хоча така система не є досконалою, сам факт оприлюднення рівня видань дає сподівання на її подальше вдосконалення відповідно до вимог міжнародних і визнаних систем. Система показує, що тільки вісім видань (38 %) спроможні надалі інтегруватися до зарубіжних інформаційних систем. Остаточні підсумки рівня діяльності видань можна провести після 31 грудня 2009 року, коли закінчується термін подання журналів та збірників на затвердження до ВАК України і, відповідно, до НБУВ.

Таблиця 1

Рейтинг наукових видань із фізичного виховання та спорту за оцінкою НБУВ

[<http://www.nbuv.gov.ua>]

№ з/п	Назва журналу, збірника наукових праць	Індекс
<i>Достатній рівень</i>		
1	Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту	8
2	Физическое воспитание студентов	8
3	Наука в олимпийском спорте	6
4	Теорія і методика фізичного виховання і спорту	6
5	Молода спортивна наука України	5
6	Спортивна медицина	5
7	Слобожанський науково-спортивний вісник	4
8	Спортивна наука України	4
<i>Низький рівень</i>		
9	Теорія і методика фізичного виховання	3
10	Фізична культура, спорт і здоров'я нації	3
11	Актуальні проблеми фізичної культури і спорту	2
12	Спортивний вісник Придніпров'я	2
13	Вісник Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника	0
14	НПУ Драгоманова	2

Російська інформаційна система. Система побудована на основі прийнятих ІНІ (США) критеріїв оцінки діяльності журналів, основним з яких є імпаکت-фактор. Така система є незалежною й ставить усі видання в єдині умови від кількості цитувань публікацій авторів статей і журналів у цілому. Система включає російські та зарубіжні наукові видання. Серед 24 видань із фізичної культури й спорту за підсумками останніх 3-х років імпакт-фактор отримали лише чотири видання (табл. 2).

Таблиця 2

Наукові видання з фізичної культури й спорту, що мають імпакт-фактор РІНЦ 2008 р.

[<http://elibrary.ru>]

№ з/п	Журнал	ВАК	Статей	Цитувань	Імпакт-фактор РІНЦ
1	Адаптивна фізична культура	–	255	57	0,045
2	Вісник Томського державного педагогічного університету	+	1507	72	0,015
3	Вісник Пензенського державного педагогічного університету імені В. Г. Белінського	–	485	4	0,008
4	Сервіс plus	+	178	15	0,095

Польська інформаційна система. Система побудована на показниках рівня журналів, які визначено ІНІ (США). Список провідних журналів світу щорічно формує Міністерство науки й вищої школи Польщі та оприлюднює на своєму сайті (<http://www.nauka.gov.pl>). Список розподіляє журнали на дві категорії – А, В. До категорії А належать журнали, представлені в “Journal Citation Report” (ІНІ, США). Усього їх понад 8000. До категорії В віднесені журнали, яким дана оцінка їх рівня іншими базами даних, такими, як Index Copernicus. До цієї категорії віднесено близько 1500 журналів. До списку ввійшли й українські видання, серед яких два з фізичного виховання та спорту (табл. 3). Оцінка журналам визначається кількістю балів за публікацію однієї статті. Нижчі оцінки мають журнали з частини В. У цілому така система визначення рівня журналів є прозорою з незалежною експертною оцінкою.

Таблиця 3

Список В зарубіжних і польських наукових видань із фізичного виховання й спорту

(наказ Міністерства науки й вищої школи Польщі MNiSW-DPN-105-1007-2/AW/09, KOMUNIKAT № 8, 31.03.2009, 13.05.2009) [<http://www.nauka.gov.pl>]

№ з/п	Назва журналу	Кількість пунктів за публікацію однієї статті
1	MEDICINA SPORTIVA	4
2	MEDYCYNA SPORTOWA	4
3	WYCHOWANIE FIZYCZNE I SPORT (PHYSICAL EDUCATION AND SPORT)	4
4	CHIRURGIA KOLANA, ARTROSKOPIA, TRAUMATOLOGIA SPORTOWA	2
5	MEDICINA SPORTIVA PRACTICA	2
6	PEDAGOGICS, PSYCHOLOGY, MEDICAL-BIOLOGICAL PROBLEMS OF PHYSICAL TRAINING Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту (Україна)	2
7	PHYSICAL EDUCATION OF STUDENTS Физическое воспитание студентов (Україна)	2
8	RESEARCH YEARBOOK. STUDIES IN PHYSICAL EDUCATION AND SPORT	2
9	ROCZNIK NAUKOWY- STUDIA O WYCHOWANIU FIZYCZNYM I SPORCIE	2
10	SPORT WYCZYNOWY	2
11	KULTURA FIZYCZNA. EDUKACJA, ZDROWIE, OLIMPIZM, SPORT	1
12	PRZEGLĄD NAUKOWY KULTURY FIZYCZNEJ UNIwersytetu RZESZOWSKIWGO (SCIENTIFIC REVIEW OF PHYSICAL CULTURE OF UNIVERSITY OF RZESZOW)	1
13	ROCZNIK NAUKOWY AKADEMII WYCHOWANIA FIZYCZNEGO W WARSZAWIE (ZAMIEJSCOWY WYDZIAŁ WYCHOWANIA FIZYCZNEGO W BIAŁEJ PODLASKIEJ)	1
14	ROCZNIKI NAUKOWE WYŻSZEJ SZKOŁY WYCHOWANIA FIZYCZNEGO I TURYSTYKI W SUPRAŚLU	1
15	SPORTY WODNE I RATOWNICTWO	1

Таким чином, усі три інформаційні системи орієнтуються на прозорість інформації та незалежність експертних оцінок. Це надає можливість представляти рейтинг журналів. Українська інформаційна система відстає за своїми можливостями від аналогічних – російської й польської.

Висновки. Аналіз інформаційних джерел країн колишнього соціалістичного табору показує, що найбільш досконалими та такими, що можна вважати інтегрованими до світового науково-інформаційного простору, є польська й російська системи. Щодо української, то вона визначає лише зовнішні показники діяльності наукових видань і потребує інших форм подання статей та відповідного програмного забезпечення. Слід наголосити, що без державної підтримки таку систему буде важко побу-

дувати. Стрімке зростання якості технологічних чинників діяльності таких систем спонукає до об'єднання національних електронних ресурсів усіх країн світу за єдиними підходами. У цьому аспекті українська інформаційна система взагалі не готова до інтеграції до європейського науково-освітнього простору. І тільки окремі, найбільш наполегливі засновники видань зможуть досягти успіху на міжнародній науковій арені. Прикладом для вітчизняних наукових видань можуть стати відомі бази даних [12–16; 18; 19; 24–28].

Література

1. Андрющенко О. А. Система бібліотечно-інформаційного забезпечення галузі фізичної культури і спорту в Україні : автореф. дис. ... канд. пед. наук / Андрющенко О. А. – Х., 2003. – 20 с.
2. Баркова О. В. Електронні ресурси як об'єкти універсальної електронної бібліотеки / О. В. Баркова // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2004. – № 2. – С. 75–80.
3. Єрмаков С. С. Педагогические и мотивационные аспекты объединения электронных ресурсов специализированных научных изданий / С. С. Єрмаков // Вісн. Харк. держ. акад. дизайну і мистецтв. – Х. : ХДАДМ, 2007. – № 1 – С. 28–36.
4. Єрмаков С. С. Вдосконалення діяльності наукових фахових видань у контексті європейської інтеграції науки України / С. С. Єрмаков // Физич. воспитание и спорт в высш. учеб. заведениях : сб. ст. / III Междунар. электрон. науч. конф., 26 апр. 2007 г. – Харьков ; Белгород ; Красноярск, 2007. – С. 31–34.
5. Єрмаков С. С. Спеціалізовані фахові видання України у світовому та європейському освітньому просторі / С. С. Єрмаков // Бюл. ВАК України. – 2006. – № 10. – С. 3–6.
6. Єрмаков С. С. Спеціалізовані фахові видання України у світовому та європейському освітньому просторі / С. С. Єрмаков // Бюл. ВАК України. – 2008. – № 2. – С. 13–17.
7. Крепкова Е. Л. Библиотечный сайт как информационный портал / Е. Л. Крепкова // Библиотеки и ассоциации в меняющемся мире : новые технологии и новые формы сотрудничества : 8-я Междунар. конф. “Крым 2001” : материалы конф. – М. : [б. и.], 2001. – Т. 1. – С. 215–216.
8. Мриглод І., Мриглод О. Наука України у світовому інформаційному просторі / І. Мриглод, О. Мриглод // Вісн. НАН України. – 2007. – № 10. – С. 3–18.
9. Про підвищення вимог до фахових видань, внесених до переліків ВАК України // Бюл. Вищої атестац. комісії України. – 2003. – № 1.
10. Рейтинг українських журналів, публікації в яких зараховуються ВАК України при присудженні наукових ступенів і звань з фізико-математичних наук // Бюл. ВАК України. – 2005. – № 7. – С. 11–16.
11. Свістельник І. Р. Новітні технології у структурі інформаційного забезпечення фізкультурної освіти / І. Р. Свістельник // Теорія та методика фізичного виховання. – 2006. – № 1. – С. 29–31.
12. <http://elsevier.com>
13. <http://eprints.rclis.org>
14. <http://highwire.stanford.edu>
15. <http://www.blackwell-synergy.com>
16. <http://www.collectionscanada.ca>
17. <http://www.dndifks.org.ua> – Актуальні проблеми фізичної культури і спорту.
18. <http://www.doaj.org>
19. <http://www.ebsco.com/home>
20. <http://www.nbuv.gov.ua/articles/khhpi>; <http://lib.sportedu.ru/books/xxpi> – Физическое воспитание студентов.
21. <http://www.nbuv.gov.ua/articles/khhpi>; <http://www.sportsscience.org> – Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту.
22. <http://www.nbuv.gov.ua/articles/nufvsu> – Наука в олімпійському спорті, Теорія і методика фізичного виховання і спорту, Спортивна медицина.
23. <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals> – Спортивна наука України : електронне видання.
24. <http://www.sciencedirect.com>
25. <http://www.scopus.com>
26. <http://www.sirc.ca>
27. <http://www.sirc.ca/index.cfm>
28. <http://www.springerlink.com>
29. <http://www.tmfv.com.ua> – Теорія і методика фізичного виховання.

Анотації

Проаналізовано інформаційні електронні системи, які сконцентрували значні обсяги наукових журналів і збірників та які надають їм оцінку за певними критеріями. Подано найбільш прийнятні підходи, котрі можна застосувати для визначення рівня українських наукових видань. Дано оцінку методиці визначення рівня журналів і збірників. Показано подальші напрями вдосконалення методики через незалежну експертну оцінку наукових видань. Наведено назви країнських журналів за оцінками баз даних.

Ключові слова: журнал, збірник, система, інформація, електронний.

Сергей Ермаков. Подходы к определению уровня научных изданий в украинских, русских и польских информационных системах. Проанализированы информационные электронные системы, которые сконцентрировали значительные объемы научных журналов и сборников и которые дают им оценку по определенным критериям. Представлены наиболее предпочтительные подходы, которые можно применить для определения уровня украинских научных изданий. Оценена методика определения уровня журналов и сборников. Показаны дальнейшие направления совершенствования методики через независимую экспертную оценку научных изданий. Приведены названия лучших журналов по оценкам баз данных.

Ключевые слова: журнал, сборник, система, информация, электронный.

Sergey Yermakov. Approaches to Definition of a Level of Scientific Editions in the Ukrainian, Russian and Polish Information Systems. The analysis of information electronic systems is resulted. Systems have concentrated significant volumes of scientific magazines and digests. Systems state them an estimation by the defined criteria. The most preferable approaches for definition of a level of the Ukrainian scientific editions are presented. The given estimation of a technique of definition of a level of magazines and digests. Exhibited further directions of perfecting of a technique through an independent expert estimation of scientific editions. Titles of the best magazines are resulted according to databases.

Key words: magazine, digest, system, information, electronic.